

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2018 roku w sprawie o sygn. akt I C 331/18 Sąd Rejonowy w Pabianicach oddalił powództwo (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko J. K. i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona powodowa, zaskarżając go w całości. Powyższemu wyrokowi zarzucono:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia, a w szczególności:

a) naruszenie art. 195 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy po stronie pozwanej nie występowały wszystkie osoby, których udział w sprawie w tej roli jest konieczny, w związku z czym Sąd winien wezwać stronę powodową do uzupełnienia braku formalnego w zakresie legitymacji biernej, a takiego wezwania Sąd Rejonowy w Pabianicach nie doręczył stronie powodowej jednocześnie oddalając powództwo;

2. naruszenie prawa materialnego tj. art. 47 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przedmiotowy naziemny zbiornik na gaz stanowi część składową nieruchomości, podczas gdy nie spełnia on warunków do uznania go za część składową nieruchomości w szczególności może być on odłączony bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości oraz bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego;

a w konsekwencji:

3. naruszenie prawa materialnego tj. art. 169 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie nie doszło do zbycia ruchomości w postaci naziemnego zbiornika na gaz. a zatem nie zostały spełnione przesłanki do uznania, iż pozwany skutecznie nabył własność przedmiotowego zbiornika.;

4. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia, a w szczególności:

a) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego uznanie, że zbiornik należący do powodowej spółki wchodzi w skład nieruchomości będącej przedmiotem umowy sprzedaży z dnia 28 kwietnia 2015 roku i w konsekwencji doszło do zbycia przedmiotowego zbiornika, podczas gdy stanowi on odrębne od gruntu przedmiot własności i nie stanowił od przedmiotu umowy sprzedaży z 28 kwietnia 2015 roku.

Skarżący wniósł o:

- w razie uwzględnienia przez Sąd zarzutu zawartego w pkt. 1 niniejszej apelacji, z uwagi na brak możliwości uzupełnienia braku w zakresie legitymacji na etapie instancji odwoławczej, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie kosztów II instancji wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

- w razie niepodzielenia przez Sąd zarzutu zawartego w pkt. 1 na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmianę zaskarżonego wyroku w całości i nakazanie pozwanemu przez Sąd wydania powodowej spółce rzeczy tj. zbiornika na gaz płynny o pojemności 2700 litrów, numer fabryczny (...), znajdującego się w posiadaniu pozwanego, pod adresem B. 102b, (...)-(...) P., stanowiącego własność powodowej spółki oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Strona powodowa wniosła również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodowej spółki kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie i prowadziła do uchylecia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W niniejszej sprawie problem, powodujący w ostateczności uchylenie wyroku, osadzał się na przyjęciu po stronie pozwanej współuczestnictwa koniecznego i konsekwencji z tego wynikających. O współuczestnictwie koniecznym stanowi art. 72 § 2 k.p.c., wedle którego jeżeli przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie (współuczestnictwo konieczne), przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie w postępowaniu odrębnym. Współuczestnictwo konieczne jest kwalifikowaną formą współuczestnictwa materialnego. Współuczestnictwo konieczne zachodzi wówczas, gdy po stronie procesowej musi występować kilka podmiotów łącznie, ponieważ łącznie przysługuje im legitymacja procesowa i odmienne ukształtowanie stosunku procesowego nie jest dopuszczalne. Ocena, czy w danym przypadku zachodzi współuczestnictwo konieczne wynikające z istoty spornego stosunku prawnego, wymaga odrębnej analizy każdego stosunku prawnego dotyczącego zgłoszonego roszczenia od strony prawa materialnego i rozważenia, czy stroną w procesie muszą być wszystkie osoby tworzące strony stosunku materialnoprawnego lub wszystkie podmioty wspólnego obowiązku, czy też mogą być tylko niektóre z nich (por. M. Manowska, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38), wyd. III, WK 215, Lex, również: wyrok SN z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 531/09, LEX nr 678025). Współuczestnictwo konieczne może wynikać z istoty stosunku prawnego, a także z przepisu ustawy.

W niniejszej sprawie współuczestnictwo konieczne po stronie pozwanej wynikało z faktu, iż na podstawie umowy sprzedaży nieruchomości małżonkowie K. nabyli współposiadanie butli gazowej do majątku wspólnego, której wydania domaga się powód. Zatem słusznie sąd I instancji, uznał, że obok J. K. powinna być również pozwana jego żona – D. K. (1). Brak pozwania D. K. (1) skutkowało brakiem legitymacji po stronie pozwanej. Nieusunięcie braków w zakresie legitymacji biernej przy wystąpieniu współuczestnictwa koniecznego powoduje oddalenie powództwa. Jednakże Sąd Rejonowy oddalił powództwo wytoczone wobec J. K. przedwcześnie – bez zastosowanie trybu z art. 195 k.p.c.

Zgodnie z art. 195 § 1 k.p.c. jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których łączny udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby niebiorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora. Zgodnie z art. 195 § 2 zdanie 1 k.p.c. sąd wezwie osoby niezapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Wezwanie nowych pozwanych do udziału w sprawie, w przypadku współuczestnictwa koniecznego, na podstawie art. 195 § 2 k.p.c., następuje więc z urzędu i jest obligatoryjne. Dopiero bowiem nieoznaczenie przez powoda osoby podlegającej dopozwaniu mogłoby skutkować oddaleniem powództwa. W niniejszej sprawie doszło zatem do naruszenia przepisu art. 195 k.p.c. przewidującego tryb swoistego naprawienia braków legitymacji po stronie pozwanej, który w sposób oczywisty wpłynął na prawidłowość wydanego wyroku.

Podnosi się w orzecznictwie, że zgodnie z art. 391 § 1 k.p.c. przepisy art. 194 i 195 k.p.c. nie mają zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, w którym obowiązuje zasada niezmienności stron postępowania w stosunku do stanu, który istniał w chwili zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji z uwagi na zakres swojej kognicji, określony art. 378 § 1 k.p.c., może jedynie ocenić prawidłowość wykładni i zastosowania przez Sąd pierwszej instancji art. 194 § 3 k.p.c., gdy zarzut naruszenia tego przepisu zostanie podniesiony w apelacji. Natomiast naruszenie art. 195 k.p.c., dotyczącego współuczestnictwa koniecznego, Sąd odwoławczy bierze pod uwagę także z urzędu w ramach badania naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, bowiem nieusunięcie braku pełnej legitymacji procesowej w przypadku współuczestnictwa koniecznego jest przeszkodą do uwzględnienia powództwa. W takim przypadku wyrok uwzględniający powództwo narusza prawo materialne. (tak: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 67/10, LEX nr 688666). Brak pełnej legitymacji procesowej łącznej pociąga za sobą skutki materialnoprawne w postaci oddalenia powództwa, niemniej może to nastąpić po umożliwieniu dopozwania (zapozwania) pozostałych wierzycieli. Podjęcie właściwych działań określonych w powołanym przepisie nie było możliwe w postępowaniu apelacyjnym, skoro zgodnie z art. 391 § 1 k.p.c. przekształcenia

podmiotowe określone w art. 194-196 i 198 k.p.c. nie mogą nastąpić w postępowaniu apelacyjnym. Nie jest możliwe rozpoznanie istoty sprawy w warunkach współuczestnictwa koniecznego, jeżeli nie został ukształtowany właściwie skład osobowy stron postępowania a wadliwości tej nie można było usunąć w postępowaniu apelacyjnym. Naruszenie art. 195 k.p.c. uwzględniane jest przez sąd drugiej instancji z urzędu. (tak: Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 listopada 2017 r., I ACa 404/17, LEX nr 2553025).

Uchylenie art. 195 k.p.c. musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Uchyła to konieczność ustosunkowania się do pozostałych zarzutów apelacji.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd Rejonowy winien zastosować tryb uzupełnienia legitymacji biernej na podstawie art. 195 k.p.c. poprzez wezwanie D. K. (2) do udziału w sprawie w charakterze pozwanej. Dopiero po tak zastosowanym trybie i ewentualnym uzupełnieniu materiału dowodowego, Sąd będzie uprawniony do wydania merytorycznego rozstrzygnięcia.